

GYVŪNŲ GEROVĖS ZOOLOGIJOS SODUOSE UŽTIKRINIMAS

ZOOLOGIJOS SODŲ TIKRINIMO METODIKOS PRISTATYMAS

Gabrielė Marija Baltrušytė
gabriele.baltrusyte@kurklt.lt

Aira Paliukėnaitė
aira.paliukenaite@kurklt.lt

2022 02 25

TRUMPAI APIE KURK LIETUVAI

„Kurk Lietuvai“ yra pirmoji, ir kol kas vienintelė, programa, kurios metu profesionalams, turintiems tarptautinės patirties, suteikiama galimybė užsienyje įgytas žinias ar inovatyvias idėjas pritaikyti gerinant Lietuvos viešąjį sektorių.

„Kurk Lietuvai“ trunka 12 mėnesių ir susideda iš dviejų šešių mėnesių projektų, vykdomų skirtingose viešojo sektoriaus institucijose.

www.kurklt.lt

Tikslas: bendradarbiaujant su suinteresuotomis šalimis, remiantis gerosiomis užsienio praktikomis ir jas pritaikant Lietuvos kontekstui, **sukurti zoologijos sodų vertinimo metodiką**, kuri užtikrins **kompleksišką zoologijos sodų vertinimą** ir zoologijos soduose laikomų **gyvūnų gerovę**.

SENIEJI ZOOLOGIJOS SODAI

Asian Animal Protection Network - CC BY 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=25808996>

Two caged lions at the Los Angeles Zoo, ca.1920
University of Southern California. Libraries and California Historical Society
<https://digitallibrary.usc.edu/asset-management/2A3BF13EWU0>

MODERNŪS ZOOLOGIJOS SODAI

Alina Zienowicz Ala z - CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=10225398>

The Parc Zoologique de Paris
<https://www.vincennes-tourisme.fr/en/vincennes-en/zoo-uk/>

ZOOLOGIJOS SODAMS TAIKOMI REIKALAVIMAI

LIETUVOS RESPUBLIKOS LAUKINĖS GYVŪNIJOS ĮSTATYMAS

1997 m. lapkričio 6 d. Nr. VIII-498
Vilnius

PIRMASIS SKIRSNIS BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

1. Šis įstatymas nustato visuomeninius santykius Lietuvos Respublikos teritorijoje ir jos oro erdvėje, Lietuvos Respublikos teritorinėje jūroje, kontinentiniame šelfe ir ekonominėje zonoje Baltijos jūroje (toliau – Lietuvos Respublikos teritorija), susijusius su natūralioje gamtinėje aplinkoje gyvenančių ar laikinai esančių, migracijos ar kitu metu pastebimų ar aptinkamų laukinių gyvūnų, jų rūšių buveinių ir lizdų naudojimu, apsauga ir apsaugos reglamentavimu, laukinių gyvūnų, kilusių iš kitų gamtinių zonų, laikymu nelaisvėje ir kitokių jų naudojimu.

2. Šio įstatymu siekiama užtikrinti Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, įgyvendinimą.

3. Šis įstatymas nereguliuoja domestikuočių gyvūnų naudojimo ir apsaugos, medžioklės, kiek ją reglamentuoja Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymas, mėgėjų žvejybos, kiek ją reglamentuoja Lietuvos Respublikos mėgėjų žvejybos įstatymas, žuvininkystės, kiek ją reglamentuoja Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymas, ir saugomų laukinių gyvūnų rūšių apsaugos ir naudojimo, kiek tai reglamentuoja Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatymas ir Europos Sąjungos teisės aktai.

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. **Cirkas** – kaip apibrėžiama 2005 m. spalio 21 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 1739/2005, nustatančio gyvūnų sveikatos reikalavimus cirko gyvūnų judėjimui tarp šalių narių, 2 straipsnio 1 punkte.

2. **Domestikuotas gyvūnas** – gyvūnas, kuris per vykdytą selektyvaus veisimo procesą yra įgijęs genetinį pasikeitimą, modifikavusių jo išvaizdą, fiziologiją ir elgesį.

3. **Ekosisteminės paslaugos** – ši sąvoka atitinka Reglamento (ES) Nr. 1143/2014 3 straipsnio 6 punkte apibrėžtą sąvoką „ekosistemų funkcijos“.

LIETUVOS RESPUBLIKOS LAUKINĖS GYVŪNIJOS ĮSTATYMAS

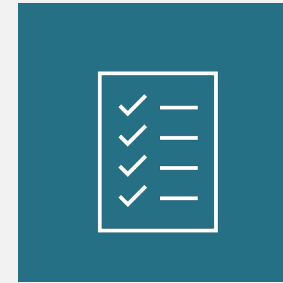
ZOOLOGIJOS SODO TIKRINIMAS

PASIRUOŠIMAS
PATIKRINIMUI

PATIKRINIMAS
ZOOLOGIJOS SODE

TIKRINIMO
ATASKAITA

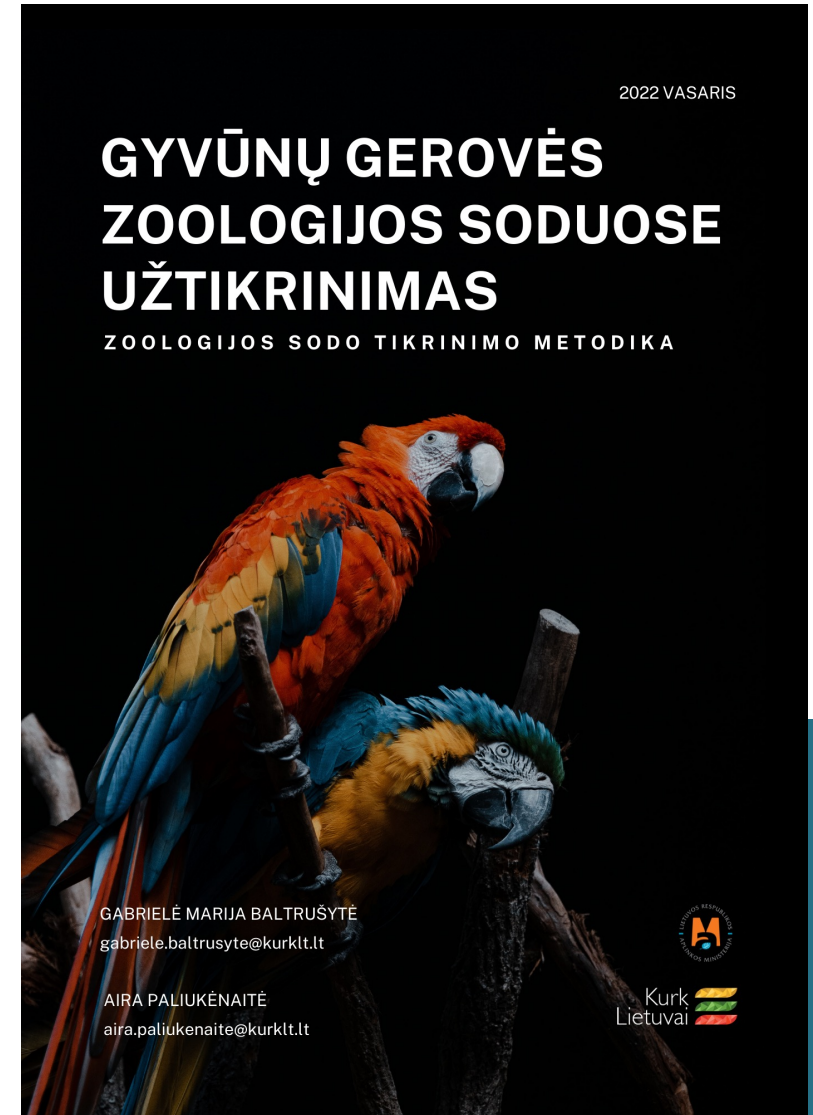
Patikrinime dalyvauja: Aplinkos ministerijos, Aplinkos apsaugos agentūros, Aplinkos apsaugos departamento, Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos, mokslinės bendruomenės atstovai.

SPRENDIMAS

ZOOLOGIJOS SODO TIKRINIMO METODIKA

Tikslas:

- garantuoti zoologijos sodo vertinimo proceso **objektyvumą, nustatant standartą**, kuris būtų viešai prieinamas suinteresuotoms šalims ir;
- kuriuo remiantis būtų **užtikrinama gyvūnų gerovė**;
- realizuojamas zoologijos sodų švietimo, mokslinės veiklos ir kitų biologinės įvairovės išsaugojimo priemonių taikymo **potencialas**.

METODIKOS STRUKTŪRA

1. BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS IŠSAUGOJIMO VEIKLOS

2. ŠVIETIMAS IR MOKYMASIS

3. GYVŪNŲ GEROVĖ

4. SAUGUMO UŽTIKRINIMO PRIEMONĖS

5. ZOOLOGIJOS SODO ADMINISTRAVIMAS

Patikrinimo išvados

1. BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS IŠSAUGOJIMO PRIEMONĖS

Nr.	Klausimas	Taip	Ne	Iš dalies	Netaikoma	Komentaras
1. Biologinės įvairovės išsaugojimo priemonės						
1.1.	Ar dalyvaujama moksliniuose tyrimuose, kuriais prisidedama prie laukinių gyvūnų rūšių apsaugos ir (ar) organizuojami mokymai atitinkamų įgūdžių apsaugos srityje klausimais, ir (ar) keičiamasi informacija, susijusia su rūšių apsauga, ir (ar) užsiimama rūšių veisimu nelaisvėje, jų populiacijų atkūrimu arba reintrodukcija į laukinę gamtą?					
1.2.	Ar zoologijos sodo kaip įstaigos tikslai atitinka ES Zoologijos sodų direktyvoje nustatytus išsaugojimo tikslus? Ar jie atspindi strategijas, kurių zoologijos sodas ketina laikytis/laikosi siekdamas išsaugojimo tikslų?					
1.3.	Ar išsaugojimo strategija atrodo tinkama atsižvelgiant į zoologijos sodo ypatybes, dydį ir išteklius? Ar joje nustatyti aiškūs išsaugojimo tikslai, veiklos trukmė ir vertinimo sistemos?					
1.4.	Ar išsaugojimo veiklos ataskaitoje aiškiai nurodyti su zoologijos sodo vykdoma išsaugojimo veikla susiję rezultatai? Ar joje aprašoma visa išsaugojimo veikla, kurioje dalyvauja zoologijos sodas, ir jo dalyvavimo mastas? Ar joje įvertinama vykdyta veikla ir apibendrinama vykdomą veiklą įgyta patirtis?					

PRIVALOMIEJI
KLAUSIMAI

TIKSLINAMIEJI
KLAUSIMAI

PRIEDAS 3 – PLANŲ SUDARYMAS

Šiame priede pateikiamos naudingos nuorodos ir plano sudarymo pavyzdžiai, skirti

pat

apib

ZO

Pav

and

Šab

Virš

Virš

•

•

•

•

Zoo

Zoo

Info

Iššū

Tiks

ZO

Pav

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

•

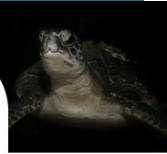
•

•

•

•

4.1. BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS IŠSAUGOJIMO PRIEMONĖS

Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymo Nr. VIII-498 17 straipsnis:

„12.1. dalyvaujama moksliniuose tyrimuose, kuriais prisidedama prie laukinių gyvūnų rūšių apsaugos, ir (ar) organizuojami mokymai atitinkamų įgūdžių apsaugos srityje klausimais, ir (ar) keičiamasi informacija, susijusia su rūšių apsauga, ir (ar) užsiimama rūšių veisimu nelaisvėje, jų populiacijų atkūrimu arba reintrodukcija į laukinę gamtą;

ES Tarybos Direktyvos 1999/22/EB 3 straipsnis:

„dalyvauti mokslo tyrimuose, kuriuose būtų prisidedama prie rūšių apsaugos, ir (arba) organizuotų mokymų atitinkamų įgūdžių apsaugos srityje klausimais, ir (arba) keistis informacija, susijusia su rūšių apsauga, ir (arba) tam tikrais atvejais užsiimti rūšių veisimu nelaisvėje, jų populiacijų atkūrimu arba reintrodukcija į laukinę gamtą.“

Zoologijos sodų tikrinimo tvarkos aprašas:

„22. <...> Privalomojo zoologijos sodo patikrinimo ataskaitoje turi būti duomenys ir informacija apie:

22.6. dalyvavimą moksliniuose tyrimuose, kuriais prisidedama prie laukinių gyvūnų rūšių apsaugos, ir (arba) keičiamasi informacija, susijusia su rūšių apsauga, ir (arba) rūšių veisimu nelaisvėje, jų populiacijų atkūrimą arba reintrodukcija į laukinę gamtą.“

Laukinės gyvūnijos įstatymo (1997) 17 straipsnio 12 dalies 1 punktą nurodo, kad, įgyvendindami biologinės įvairovės išsaugojimo priemones, zoologijos sodai privalo dalyvauti moksliniuose tyrimuose, kuriais prisidedama prie laukinių gyvūnų rūšių apsaugos, ir (arba) lavinti išsaugojimui svarbius įgūdžius, ir (arba) keistis su rūšių apsauga susijusia informacija, ir (arba) užsiimti rūšių veisimu nelaisvėje, jų populiacijų atkūrimu arba reintrodukcija į laukinę gamtą (atsižvelgiant į ES Direktyvos formuluotę, pastaroji veikla gali būti vykdoma tik tam tikrais atvejais). Remiantis Tvarkos aprašu (2002), biologinės įvairovės išsaugojimo priemonių įgyvendinimas vertinamas planinio patikrinimo metu, patikrinimo ataskaitoje pateikiant informaciją ir duomenis apie Laukinės gyvūnijos įstatymo 17 straipsnio 12 dalies 1 punkte zoologijos sodams išdėstytus reikalavimus. Galiojanti redakcija nenurodo, kaip tokius reikalavimus atitikti praktikoje (ko tikimasi iš zoologijos sodų), bei

2021 GRUODIS

GYVŪNŲ GEROVĖS ZOOLOGIJOS SODUOSE UŽTIKRINIMAS

GERŪJŲ UŽSIENIO PRAKTIKŲ ANALIZĖ

GABRIELĖ MARIJA BALTRUŠYTĖ
gabriele.baltrusyte@kurkl.lt

AIRA PALIUKĖNAITĖ
aira.paliukenaite@kurkl.lt

Kurk
Lietuva

1. BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS IŠSAUGOJIMO VEIKLOS

- 1.1. Moksliniai tyrimai ir (arba);
- 1.2. Išsaugojimui svarbių įgūdžių mokymas ir (arba);
- 1.3. Informacijos mainai dėl rūšių išsaugojimo ir (arba);
- 1.4. Rūšių veisimas, populiacijų atkūrimas, reintrodukcija.

Praktikoje svarbu **bent vienos** priemonės įgyvendinimas, turimų resursų įsivertinimas, tikslų išsikėlimas, monitoringas.

PRIVALOMAS KLAUSIMAS

Ir (ar) keičiamasi informacija, susijusia su rūšių apsauga?

TIKSLINAMASIS KLAUSIMAS

Ar zoologijos sodas yra paskelbęs arba pateikęs konkrečios informacijos apie rūšies išsaugojimą?

2. ŠVIETIMAS IR MOKYMASIS

Visuomenės (formalaus ir neformalaus) švietimo ir sąmoningumo ugdymas biologinės įvairovės išsaugojimo srityje ir informavimas apie eksponuojamas rūšis ir jų natūralias buveines (pvz. zoologinę ir botaninę kolekcijas);

Resursų įsivertinimas, tikslų išsikėlimas, atidus planavimas ir progreso stebėseną (pvz. švietimo programas, ataskaitos);

Konkrečių mokymosi rezultatų nusistatymas, kuris leidžia vertinti veiklos efektyvumą.

S

specific

konkretus

M

measurable

pamatuojamas

A

achievable

įgyvendinamas

R

relevant

prasingas

T

timely

apibrėžtas laike

PRIVALOMAS KLAUSIMAS

Ar teikiama informacija apie eksponuojamas laukinių gyvūnų rūšis ir jų natūralias buveines?

TIKSLINAMASIS KLAUSIMAS

Ar gyvūnų kolekcija tinkamai identifikuojama ir pristatoma visuomenei?

3. GYVŪNŲ GEROVĖ

FIZIOLOGINIAI
POREIKIAI

ETOLOGINIAI
POREIKIAI

LAISVĖ
NUO ALKIO IR
TROŠKULIO

LAISVĖ NUO
SKAUSMO, TRAUMŲ
IR LIGŲ

LAISVĖ NUO
DISKOMFORTO

LAISVĖ NUO BAIMĖS
IR KANČIOS

LAISVĖ IŠREIKŠTI
NATŪRALŲ ELGESĮ

PRIVALOMAS KLAUSIMAS

Ar visi laikomi gyvūnai įkurdinti sąlygomis, kurios atitinka šių gyvūnų rūšių įkurdinimo etologinius reikalavimus pagal Laukinių gyvūnų naudojimo taisykles ir Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymą?

TIKSLINAMASIS KLAUSIMAS

Ar naudojamos aplinkos gerinimo priemonės (pvz., galimybė laiptoti, tyrinėti)?

4. SAUGUMO UŽTIKRINIMO PRIEMONĖS

Zoologijos sode turi būti garantuojamas:

GYVŪNŲ SAUGUMAS **LANKYTOJŲ SAUGUMAS**

TIKSLINAMASIS KLAUSIMAS

Ar yra įrengti tinkami barjerai, užtikrinantys, kad nebūtų tiesioginio kontakto tarp gyvūnų ir lankytojų, išskyrus tuos atvejus, kai tiesioginis kontaktas nekelia streso gyvūnui ir pabėgimo rizikos?

Abiem atvejais svarbus reguliarus infrastruktūros stebėjimas ir tikrinimas; parengtas ekstremaliųjų situacijų valdymo planas ir visų darbuotojų supažindinimas su juo; aiškus atsakomybių pasiskirstymas; dokumentų ir ataskaitų, susijusių su kenkėjų kontrolės veiklomis, pasitvirtinimas.

5. ZOOLOGIJOS SODO ADMINISTRAVIMAS

ĮRAŠŲ TVARKYMAS

PERSONALAS

INFRASTRUKTŪRA

TIKSLINAMASIS KLAUSIMAS

Ar atnaujinama informacija ir duomenys apie zoologijos sode laikomus gyvūnus ir jų rūšis?

TIKSLINAMASIS KLAUSIMAS

Ar darbuotojai gauna mokymus apie gyvūnų sveikatą, dezinfekcijos principus ir higienos praktiką?

TIKSLINAMASIS KLAUSIMAS

Ar zoologijos sodo teritorija pritaikyta?

AČIŪ UŽ DĖMESĮ

www.kurklt.lt

